

25.2.2022

Eduskunta
siv@eduskunta.fi

Asia: Hallituksen esitys laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 19/2022

Kiitämme mahdollisuudesta tulla kuulluksi. Kannatamme pääosin esitystä. Siihen on tehty tärkeitä ja tarpeellisia muutoksia lausuntokierroksen perusteella kuten luopuminen yhteydenoton suostumusperustaisuudesta sekä valtakunnallisen ohjausvastuu säilyttäminen Opetushallituksen ja Työ- ja hyvinvoinnin laitoksen yhteisenä. Keskitymme lausunnossamme vain niihin kohtiin, jotka mielestämme vielä vaativat valiokunnalta täsmennyksiä tai muutoksia ennen kuin ehdotetut lait tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

Yhteisöllistä opiskeluhoitoa toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat

Opiskeluhoitolain (4 §) mukaan yhteisöllistä opiskeluhoitoa toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat. Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä.

Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjäkohtaisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa on oltava oppilaitoskohtaisesti tiedot **oppilaitosyhteisön toimenpiteistä** yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi.

Valiokunnan on esitettävä, että suunnitelmassa on oltava oppilaitoskohtaisesti tiedot kaikkien **oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden toimenpiteistä** eikä vain oppilaitosyhteisön toimenpiteistä yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi. Termien pitää olla yhtenevät lainsäädännön kanssa tai on määriteltävä tarkemmin, mitä oppilaitosyhteisöllä tarkoitetaan. Koska alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma perustuu koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin eikä siinä ole lainkaan erikseen kohtaa yhteisölliselle opiskeluhoollolle, on OAJ:llä suuri huoli ennaltaehkäisevän yhteisöllisen opiskeluhoollon resursoinnista jatkossa opiskeluhoollon ammattihenkilöiden osalta.

Lisäksi esityksessä (s 49) luvussa 7.2 Terveystieteidenhuoltolaki 15 a § Opiskeluhoitopalvelut todetaan, että ”Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden

25.2.2022

oppimista, hyvinvointia, osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllinen opiskeluhoito kuuluu kaikkien **oppilaitoksessa työskentelevien tehtäviin.**"

Edellytämme, että valiokunta täydentää tätä ilmaisua niin, että myös Terveystieteiden lain 15 a §:n perusteluiden mukaan yhteisöllisen opiskeluhoitoon toteuttaminen kuuluu oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden **eli kaikkien opiskeluhoitoon toimijoiden tehtäviin** opiskeluhoitolain 4 §:n mukaisesti.

Opiskeluhoitoon psykologeilla ja kuraattoreilla sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollolla on merkittävä rooli yhteisöllisessä, ennaltaehkäisevässä työssä. Näillä tahoilla ei ole tälläkään hetkellä riittävästi aikaa ennaltaehkäisevään työhön. Uudistuksessa on huolehdittava ja seurattava sitä, ettei siirto hyvinvointialueille heikennä ennaltaehkäisevää yhteisöllistä opiskeluhoitotyötä.

Opiskeluhoitoon ammattihenkilöiden yhteistyö kolmiportaisessa tuessa resursoitava

Perusopetuslain mukaan tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuoltoon ammattihenkilöiden kanssa. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on hankittava oppilaan opetuksesta vastaavilta selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä ja oppilashuoltoon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta (*pedagoginen selvitys*).

Peruskoulun oppilaista 21,3 prosenttia sai tehostettua tai erityistä tukea syksyllä 2020. Tehostettua tukea sai 69 300 eli 12,2 prosenttia peruskoulun oppilaista ja erityistä tukea 51 100 eli 9,0 prosenttia peruskoulun oppilaista. Oppilasmäärät ovat näkemyksemme mukaan niin merkittävät, että tämä tehtävä pitää ottaa erikseen huomioon, kun opiskeluhoitoon ammattihenkilöiden resursointia suunnitellaan koulutuksen järjestäjäkohtaisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa. Nyt tätä asiaa ei ole nimenomaisesti otettu esille missään yhteydessä hallituksen esityksessä. Olemme huolissamme siitä, että resursointi jää puutteelliseksi ja vaikeuttaa säädettyä yhteistyötä.

Valiokunnan on nostettava esille opiskeluhoitoon ammattihenkilöiden rooli perusopetuksen oppilaan tuen tarpeen arvioinnissa, jotta se tulee otetuksi huomioon linjattaessa, miten yhteistyötä opiskeluhoitoon ammattihenkilöiden kanssa kolmiportaisen tuen osalta toteutetaan sekä resursoidaan koulutuksen järjestäjäkohtaisessa sekä alueellisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa.

25.2.2022

Vastuu oppijasta kirkastettava järjestämisvastuun siirtyessä

Opiskeluhuollon ammattihenkilöiden siirrossa hyvinvointialuille on jätetty ratkaisematta keskeinen kysymys siitä, kenen vastuulla oppivelvollinen on osallistuessaan opiskeluhuollon palveluihin tai ollessaan matkalla niihin. Opiskeluhuollon palvelut eivät ole jatkossa opetuksen tai koulutuksen järjestäjän järjestämää toimintaa. Oppilaan ollessa poissa oppitunnilta on opettajan tehtävä merkitä oppilastietoihin poissaolosta. Oppilas ei tällöin ole opettajan vastuulla. Pidämme erittäin tärkeänä sitä, että järjestämisvastuuta muutettaessa otetaan kantaa siihen, kenen vastuulla oppivelvollinen on silloin, kun hän on opiskeluhuollon palveluiden piirissä ja poissa opetuksesta.

Valiokunnan tulee ottaa kantaa siihen, kenen vastuulla oppivelvollinen on osallistuessaan opiskeluhuollon palveluihin. Esitämme valiokunnalle opiskeluhuoltolakiin lisättäväksi kirjausta, jonka mukaan hyvinvointialue vastaa oppivelvollisesta, joka on matkalla tai asiakkaana opiskeluhuollon palveluissa.

Valiokunnan tulee selvyyden vuoksi ottaa kantaa myös siihen, ovatko koulun järjestyssäännöt ja kurinpitotoimivalta voimassa opiskeluhuollon palveluissa asiointin aikana. Ne eivät ole voimassa esimerkiksi oppivelvollisen ollessa koulumatkalla.

Perusopetuksesta oppilaan tulee osallistua opetukseen, johon hänet on otettu, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta. Opetushallituksen mukaan poissaoloon tulee aina hakea lupa, ja hakemus tulee perustella. Koulu harkitsee, onko luvan myöntämiselle perusteita. Opetuksen järjestäjä ja koulu voivat tehdä yleisiä linjauksia poissaololupien myöntämisestä ottaen kuitenkin huomioon oppilaiden oikeus saada perusopetusta. Sairauden tai muun ennakoimattoman syyn vuoksi lupa voidaan myöntää myös jälkikäteen. Oppilas voi olla poissa opetuksesta siis vain, jos hänelle on myönnetty lupa. Hän tarvitsee näin ollen luvan poissaololle osallistuakseen opiskeluhuollon palveluihin koulupäivän aikana. Silloin, jos oppilas ei halua huoltajansa tietävän käynneistä opiskeluhuollon palveluissa, on opiskeluhuollon palveluilla oltava oikeus anoa lupaa oppilaan poissaololle huoltajan sijaan.

Valiokunnan tulee esittää lisättäväksi opiskeluhuoltolakiin, että opiskeluhuollon ammattihenkilö voi anoa perusopetuksen oppilaalle vapautusta opetuksesta opiskeluhuollon palveluihin osallistumisen ajaksi

25.2.2022

silloin, kun oppilaan huoltajalle ei oppilaan pyynnöstä kerrota oppilaan osallistumisesta näihin palveluihin. Lupaa voidaan anoa etu- tai jälkikäteen.

Laki terveydenhuoltolain muuttamisesta 15 a § Opiskeluhoitopalvelut mukaan opiskeluhoitopalvelujen on oltava oppilaiden ja opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Hyvinvointialueen on järjestettävä ne ensisijaisesti koulussa tai oppilaitoksessa, mutta jos sopivia tiloja ei ole, hyvinvointialueen on järjestettävä palvelut koulun tai oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla tarkoitukseen soveltuvilla tiloilla. Poikkeuksen tähän muodostavat muun muassa suun terveydenhuolto sekä erikoistutkimukset, jotka voivat olla kauempana.

Kouluterveydenhuollosta on säädetty erikseen muun muassa, että se hyvinvointialue, jonka alueella oppilaan kotikunta sijaitsee, vastaa oppilaan ja tarpeellisen saattajan kouluterveydenhuoltoon liittyvästä matkasta aiheutuvista kohtuullisista kustannuksista, jos matkaa ei ole mahdollista yhdistää koulumatkaan. Lisäksi on säädetty erikseen korvauksista, jos oppilaan kotikunta ei sijaitse hyvinvointialueen alueella.

Valiokunnan tulee esittää lisättäväksi opiskeluhoitolakiin vastaavaa kirjausta kaikkien opiskeluhoitopalveluiden osalta, jos niihin sisältyy matka, jota ei ole mahdollista yhdistää koulumatkaan.

Opiskeluhoillon tiedonkulussa edelleen haasteita

Opetustoimen ja opiskeluhoillon henkilöstön välillä tiedonkulku aiheuttaa käytännön arjessa haasteita. Aina ei ole selvää, kuka saa kertoa ja mitä opiskeluhoillon ja opetustoimen välisessä yhteistyössä. Epäselvyyttä on ollut muun muassa siitä, voiko kuraattori jatkossa seurata opetuksen järjestäjän sähköisistä järjestelmistä oppilaan poissaoloja. Samoin selvyyttä on kaivattu siihen, millaiset tiedot ovat koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä.

Valiokunnan linjausta tarvitaan selkeyttämään tilannetta. Toivomme muun muassa esimerkkejä tiedoista, joita on pidettävä koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömänä.

Täsmällistä, mutta ei päällekkäistä lainsäädäntöä

Esityksen mukaan opiskeluhoitolain 13 §:n 3 momentissa säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma olisi laadittava yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhoitopalvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Esityksen mukaan suunnitelma olisi laadittu aiemminkin yhteistyössä huoltajien kanssa.

Näkemyksemme mukaan aiemmin ei ole säädetty yhteistyöstä suunnitelman laatimisessa huoltajien kanssa, vaikka esityksessä niin väitetään.

25.2.2022

Esityksestä ei käy ilmi, mitä yhteistyöllä tarkoitetaan. Onko kaikille huoltajille annettava mahdollisuus osallistua suunnitelman tekemiseen vai ei? Asiasta tulee säätää täsmällisemmin.

Koska opiskelijoiden osalta opetustoimen oma lainsäädäntö jo velvoittaa, että oppilaille ja opiskelijoille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien valmisteluun, pidämme turhana asiasta uudelleen säätämistä.

Tällainen päällekkäinen säätäminen aiheuttaa sekaannusta. Sen sijaan tulisi viitata säännöksiin, joissa asiasta jo säädetään tai kertoa se vain perusteluosuudessa.

Rehtoreiden ja opettajien työmäärä ei saa kasvaa

Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laadinta ja alueellisen opiskeluhoollon yhteistyöryhmän toimintaan osallistuminen on tapahduttava työajalla. Opiskeluhoitopalveluiden siirto hyvinvointialueille ei saa lisätä rehtoreiden työmäärää eikä vaikeuttaa opiskeluhoitopalveluiden ja koulun henkilöstön yhteistyön johtamista. Lisääntyvät tehtävät ja uudenlainen yhteistyö edellyttävät rehtorin tueksi virka-apulaisrehtoreita.

Opiskeluhoollon ammattihenkilöiden työt eivät saa jäädä opettajien hoidettavaksi, vaan niihin on saatava hyvinvointialueelta riittävät henkilöstöresurssit. Opettajien tekemä yhteistyö opiskeluhoollon ammattihenkilöiden kanssa on tapahduttava työajalla.

Opiskeluhoollon ammattihenkilöiden tehtäviin ei pidä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien ryhtyä palkkaamaan itselleen opetukseen tarkoitetulla rahoituksella muuta henkilöstöä.

Valiokunnan tulee edellyttää lausumaa, jossa vaaditaan uudistuksen vaikutuksien seuraamista ja arvioimista monipuolisesti myös opetustoimen henkilöstön näkökulmasta. Lisäksi on seurattava ja arvioitava sitä, onko opetuksen ja koulutuksen järjestäjät rekrytoineet korvaavaa henkilöstöä opiskeluhoollon ammattilaisten tehtäviin tai joutuneet muutoin käyttämään opetukseen tarkoitettuja rahoja opiskeluhoollon menoihin.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
va. koulutusjohtaja

Sari Jokinen
erityisasiantuntija